

ZELENÍ

Koncepční připomínky k novému stavebnímu zákonu

příloha tiskové zprávy

1) Územní rozvojový plán jako fatální popření práv krajů, obcí a občanů na ochranu svého životního prostředí

Věcný návrh nového stavebního zákona navrhuje vytvoření nového nástroje územního plánování na celorepublikové úrovni s názvem „územní rozvojový plán“ (ÚRP). ÚRP by měly tvořit samostatně ministerstva (především Ministerstvo dopravy a Ministerstvo průmyslu obchodu). Tato ministerstva v tomto plánu **vymeží zásadní rozvojové záměry státu, jako jsou dálnice, vysokorychlostní železnice**, vedení velmi vysokého napětí, nebo třeba i záměry typu kanál Dunaj-Odra-Labe či úložiště jaderného odpadu.

Trasy jednotlivých záměrů budou přitom ministerstva určovat bez jakéhokoliv projednání, ať už s dotčenými kraji, obcemi či veřejností. Takový postup je ovšem v přímém rozporu s ústavním právem na samosprávu (čl. 8) a právem na ochranu svého životního prostředí, ke kterému se ČR zavázala např. přijetím Aarhuské úmluvy. Ta v čl. 6 odst. 4 jednoznačně stanoví povinnost států zajistit účast veřejnosti v počátečním stadiu rozhodování, kdy jsou ještě všechny možnosti výběru a alternativ otevřeny a kdy účast veřejnosti může být účinná.

Navrhované řešení naproti tomu předloží k projednání záměr až ve fázi územního řízení, kdy bude na stole jen jediná varianta. Ruší se tak dosavadní proces, kdy se tyto záměry nejprve v krajské a následně obecní územně plánovací dokumentaci zpřesňovaly, čímž se zajistilo nalezení nejvhodnější varianty optimálně vyvažující veřejné zájmy na rozvoji infrastruktury i na ochraně životního prostředí, včetně práv občanů.

Motivy k tomuto kroku jsou přitom pochybné. Je přirozené, že tyto významné zásahy v území musí být před jejich realizací důkladně prodiskutovány. Pomalé tempo výstavby dopravní infrastruktury má v mnohem větší míře příčiny v neschopnosti Ředitelství silnic a dálnic (popř. SŽDC) připravovat kvalitní projektové dokumentace, liknavém přístupu při získávání a vyvlastňování potřebných pozemků, v neposlední řadě také ve výběru stavebních firem, jak ukazuje poslední kauza na dálnici D1. Obvinění ze zdržování kraje, že nerespektují či zdržují záměry státu, je nesmysl. Už nyní mají kraje jednoznačně stanovenou povinnost tyto záměry bezodkladně do své dokumentace převzít. Což se také bez výjimek děje.

Snaha urychlit realizaci významných infrastrukturních staveb eliminací jejich projednávání na úrovni krajů a obcí tak pravděpodobně přinese přesně opačný výsledek. Odpor samospráv a veřejnosti se plně zkoncentruje až v územním řízení, kde nebude možné práva na účast již eliminovat, neboť by to bylo v rozporu s mezinárodním právem. V této fázi bude ovšem možné uplatňovat proti stavbě námitky v plné šíři, tedy i námitky, které budou zpochybňovat samotné trasování stavby, nejen její detailní řešení. **Celá úprava tak směřuje spíše ke kolapsu výstavby než k jejímu urychlení.**

2) Nová soustava stavebních úřadů neřeší přebujelost byrokracie při povolování staveb

Věcný návrh nového stavebního zákona navrhuje **vyčlenit stavební úřady (SÚ) a úřady územního plánování (ÚÚP) do nové soustavy úřadů**, mimo tzv. spojený model veřejné správy. Tedy mimo obecní a krajské úřady, do samostatné struktury podléhající přímo Ministerstvu pro místní rozvoj či vládě. Domnělé posílení profesionalizace, efektivity a nezávislosti těchto úřadů je nicméně do velké míry iluzorní.

Problém s prodlužováním povolovacích řízení totiž nikdy nespočíval primárně v práci SÚ. To, co stavebníkům přidělovalo vždy mnohem více vrásek, byla **rozbujelá soustava desítek dotčených orgánů**, které taktéž do řízení vstupují. V žádné z předchozích novel se nepodařilo tuto legislativní džungli pročistit, eliminovat zdvojování kompetencí, sebrat některým zbytečným úřadům jejich kompetence. Stejně tak tato rekodifikace se soustředí na zástupný problém - a to pozici SÚ ve spojeném modelu - namísto toho, aby jasně deklarovala záměr udělat v celém systému pořádek.

Celá reorganizace stavebních úřadů je naopak zneužita **k významnému zneprůhlednění práv a povinností v povolovacích řízeních**. S odkazem na to, že takto osvobozené, nezávislé stavební úřady budou nezpochybnitelnými garanty veřejných zájmů, uděluje jim věcný návrh zákona pravomoc určovat výčet relevantních dotčených orgánů a následně **měnit či ignorovat jejich stanoviska**. To, co dnes určují zákony, by tak měli do budoucna určovat sami úředníci. Chaos a nepředvídatelnost při rozhodování se tímto nijak neeliminuje, spíše naopak. Lze nicméně očekávat, jak tato volná pravidla budou aplikována v reálných podmínkách. Malí stavebníci se nadále budou zmitat v nepřehledné spleti právních předpisů. Mocní developeři si oproti tomu budou bezpochyby schopni vybudovat kontakty i v nové soustavě stavebních úřadů. Ty jim pak budou mnohem snadněji umetat cestičku k jejich záměrům.

To, co stavebníci dnes potřebují, nejsou úředníci v nových kancelářích. Stavebníci potřebují od začátku přehledný a koordinovaný proces, ve kterém nebudou muset sami běhat mezi dotčenými orgány a řešit jejich často protichůdné požadavky. Nabízí se zavedení specifické etapy v rámci územního řízení, kdy si dotčené orgány a SÚ ve společném jednání navzájem zkonfrontují svoje požadavky a bude jejich povinností vygenerovat konzistentní, vnitřně nerozporné koordinované stanovisko. Samozřejmostí jsou taktéž lhůty pro vydávání stanovisek dotčených orgánů, které dodnes nejsou právním řádem pevně stanoveny.

Lze tak uzavřít, že předložená rekodifikace zjevně míří na špatný terč. Návrhem přesunu úředníků z obecních a krajských úřadů se více méně nic nezíská, spíše se zvyšuje riziko úřednické zvrůle. K tomu se dá ovšem čekat tuhý odpor samospráv, které tyto úředníky využívají jako odborníky na stavební zákon i při činnostech v samostatné působnosti (typicky při přípravě vlastních stavebních projektů).

3) Předložený materiál není rekodifikace, ale pouze posílení jedné strany

Není tajemstvím, že přípravou nového stavebního zákona pověřil premiér Andrej Babiš **Hospodářskou komoru ČR**. Tím obešel úředníky na Ministerstvu pro místní rozvoj, pod které agenda stavebního zákona spadá. Tomuto postupu premiéra plně odpovídá i podoba předloženého záměru. Ač materiál předstírá zásadní proměnu stavebního práva, ve skutečnosti obsahuje de facto jen dílčí změny. **Tyto změny pak ve všech případech posilují pozici pouze jedné zájmové skupiny - stavebníků, investorů, developerů**.

V předloženém záměru jsou **oslabena práva samospráv**, jak je popsáno v bodu 1). Výrazně jsou také **oslabena práva orgánů hájících veřejné zájmy**, jak je popsáno v bodu 2). A v neposlední řadě jsou **oslabena práva veřejnosti**, resp. to, co z nich zbylo po posledních novelách stavebního zákona. Eliminace práv veřejnosti je už vlastně evergreen všech diskuzí o stavebním zákoně a tento věcný návrh tak zjevně nechtěl zůstat stranou. Oslabení role krajské a obecní územně plánovací dokumentace omezí možnost veřejnosti účastnit se zpřesňování významných infrastrukturních záměrů ve fázích, kdy je možné o jejich trasách ještě efektivně jednat. Veřejnosti se tak nový stavební zákon chystá v těchto procesech ponechat de facto pouze obstrukční roli na závěr celého procesu. To bezpochyby bude dobrou příčinou takto koncipovaný nový stavební zákon opět rychle měnit s tím, že je nutné práva veřejnosti dále omezit.

Apelujeme tak na přehodnocení dosavadního procesu přípravy nového stavebního zákona. Nový stavební zákon nemohou psát developři. Musí být výsledkem odborné práce týmu, který bude reprezentovat všechny relevantní aktéry - stavebníky, samosprávy, orgány hájící veřejné zájmy i veřejnost. Takto významný zákon nelze šít horkou jehlou, aniž by byly důkladně analyzovány příčiny protahujících se povolovacích procesů. Už z věcného záměru je zřejmé, že jeho autoři tuto znalost nemají. Tristní zkušenost s poslední velkou „zrychlovací“ novelou Karly Šlechtové by měla být mementem. Nedomyšlený přesun kompetencí ze stavebních úřadů na tzv. orgány územního plánování způsobil v celé ČR významné zpomalení povolovacích řízení a na některých místech až kolaps úřadů, kdy se na potřebné stanovisko orgánů územního plánování muselo čekat více než rok. Andrej Babiš nyní směřuje ke stejné chybě.